

Släktgårdarna Böle, Håbol

Norra Böle och Södra Böle

Norra Böle

De båda Böle-gårdarna i Håbol hör till de egendomar som medlemmar av Håbolssläktens första generation stod som ägare för. I flera släktled var de fortfarande kvar i släktens ägo. Om dessa gårdars tidigare öden kan det ha sitt intresse få veta att Norra Böle i slutet av 1600-talet var upplåtet till Översten vid artilleriet Henrik Belfrage samt senare till Överstelöjtnanten vid Göteborgs artilleri på "lön och beställning". Utjorden har varit donerad Mårten Leijonskiöld till friherrskap men "reducerades" 1674. År 1803 förvärvades gården av åborna till skatte för 39 Rdr.

När Norra Böle kom i Håbolssläktens ägo är ännu oklart. Där bodde emellertid en syster till "de sju" Catarina Eriksdotter, f. 1780, som var gift med Olof Engelbrektsson. Efter hennes död flyttade maken till Ör.

Brodern Per Eriksson (1776 - 1820) var enligt bouppteckningen ägare till Norra Böle. Han var dessutom ägare till Södra Böle, Håbols Stom, Lund och Stensrud. Per bodde ursprungligen på gården Vagne några år. Där trivdes han inte. Vagne var då gästgivargård och de skjutsskyldigheter, byten och ständiga inkvarteringar som förekom där gillade han inte. Han ville ha lugn och ro omkring sig. Per bytte därför bort gården mot Böle och flyttade dit.

I släkttraditionen omtalas Per som "reslig och grovlemmad med fördelaktigt utseende och vinnande sätt". Han skall ha varit godhjärtad och hjälpsam, de fattigas vän och det uppges att de som en gång kommit i hans tjänst gärna stannade kvar. I sin verksamhet var han händig, ordningsälskande samt mycket driftig och företagsam. Tydligt var han en förtroendeman i sin bygd där han bl.a. beklädde kyrkvårdskapet under en följd av år.

Många anekdoter med anknytning till Per Eriksson har gått till eftervärlden. Bl. a. lär bröderna, när boet efter honom skulle delas, ha velat pruta på ett läkararvode, som de ansåg alldeles för högt tilltaget. En av dem löste emellertid tvisten genom att påpeka: - No ska ven'te pruta mä doktorn, dä ä ju honom ve har å tacke för alltihop.

När begravningen efter Per skulle äga rum, samlades man som vanligt i sorgehuset. Som sed var förplägades man före avfärden till kyrkan. När så prosessionen kommit en bit på väg, var det en av bröderna, vilken väl ännu inte var helt omtöcknad, som stannade sitt ekipage och ropade: - Ve får fare tebaka, ve är ju tvongne te ha bror Per mä te körka. De hade helt enkelt glömt bort att få med sig kistan.

Pers egendomar synes ha övertagits av bröderna Erik Eriksson i Ulfsbyn och Peter Eriksson i Högkil. I bouppteckningen efter den sistnämnde anges han som ägare till 7/8 mtl. Norra Böle. Hans son Per Pettersson (1804 - 37) gift med kusinen Kristina Magnusdotter från Assgårdebyn (1809 - 61) blev näste ägare. Per bodde i Norra Böle, vilket hans far aldrig gjort. Hans son Petter Persson f. 1829 blev tillsammans med svågern Emanuel Magnusson från Hugostrand (1826 - 1907) nästa innehavare av gården. Den sistnämnde var nämligen gift med Petters syster, Christina Persdotter (1831 - 57). Petter Persson sålde sin andel i Norra Böle till svågern och flyttade med sin hustru Johanna Olsdotter (1827 - 93) till egendomen Berg i Töftedal, som han inköpt.

Med Emanuel Magnusson undergick Norra Böle en kraftig omvandling. Magnusson var en mycket driftig bonde, som förbättrade sin gård på alla sätt, inte minst genom nyodlingar. N. Böle

blev under hans tid socknens största jordbruksgård med omkring 90 tdl. åkermark. Sammanlagda arealen var ca 650 tdl. Det fanns ett flertal torp och Magnusson hade dessutom många drängar. Han var också intresserad för allmänna angelägenheter och spelade under lång tid en framträdande roll på det kyrkliga området. Var mångårig ledamot av socknens kyrkoråd, kyrkvård mm. I Norra Böle etablerade han också en diversehandel som han drev många år. Hans sonson, överdirektör Tor Emers berättar i sin sockenbok om Håbol att farfadern hämtade varorna till affären från Vänersborg, Åmål och Uddevalla och forslade dem med hästskjutsar på de långa och dåliga vägarna hem till sin handel.

Efter Emanuel Magnussons bortgång blev det så småningom sonen Per Wilhelm Emanuelsson, Södra Böle som blev ägare till den gamla släktgården. Sterbhusdelägarna efter honom sålde sedan N. Böle till G. A. Samuelsson, Furusund. Skogssällskapet köpte 1954 gården av Samuelssons arvingar, och är alltjämt ägare. Under 1930- och 1940-talen förföll byggnaderna allt mer och mangårdsbyggnaden revs 1944. F.n. finns inga byggnader kvar.

Södra Böle

När det gäller Södra Böle finns antecknat att gården 1688 var upplåten till Översten vid Prins Carls Livregemente, W Ridderhielm ”på beställning”. I 1731 års jordebok heter det om S. Böle: ”Kronan behållit”. Södra Böle kom sedan i enskild ägo och storskiftades 1763.

Tidigare nämnde Per Eriksson ägde på din tid även S. Böle och det är outrett om han bodde där eller i N. Böle. Brorsonen Per Petterssons dotter Ingrid Margareta Persdotter (1836 - 1900) och hennes make Jan Peter Magnusson (1830 - 1918), innehade S. Böle under en följd av år. Denna familj flyttade sedan till Vångsjö och därifrån till Orrslätt. Brodern Emanuel Magnusson samt Magnus Pettersson i Lerbäck var sedan ägare till S. Böle innan gården förvärvades av Emanuel M:s son, Per Wilhelm Emanuelsson (1853 - 1912).

Det fanns på den tiden (1878) i S. Böle en lång mangårdsbyggnad i stil med de dalslandsstugor som på den tiden var vanliga på de större egendomarna. Idag finns ett fåtal exemplar kvar i socknen, bl.a. Högen i Bodane, i Sannerud, Vagne och Rämne. När P. W. Emanuelsson blivit ägare till S. Böle ombyggde han mangårdsbyggnaden, uppförde ytterligare ett bodstadshus på tomten samt nybyggde ladugården mm. Liksom sin fader nedlade han ett omfattande arbete på jordbrukets upprustning och modernisering, nyodlade betydande arealer mm. Tillsammans med brodern Edvin Emanuelsson i Vångsjö inköpte han gårdarna Norra och Södra Onsön i Dals Ed samt fädernegården N. Böle m.fl.

P. W. Emanuelsson ägde ett ständigt vaket intresse för allmänna spørsmål och var på detta område en av sin bygds förgrundsmän under många år. Bland de många förtroendeuppdragen kan nämnas ordförandeskap i kommunalstämman och -nämnd, ledamot i kyrko- och skolråd, nämndeman mm. Han tillhörde också länets landsting, provningsnämnden samt flera kommittéer för olika järnvägsprojekt. Upprepade gånger var han tullskyddsvännernas riksdagsmannakandidat mm. Emanuelsson var gift med Johanna Johansson från Tostebo, och hade med henne 11 barn, varav 9 överlevde honom. Johanna var syster till riksdagsman J.M. Johansson i Mellbyn. Emanuelsson avled 1912 och hustrun 1930.

Sterbhuset brukade gården samfällt under en följd av år, varefter den kom i Christian Aarsruds ägo, vars barn fortfarande innehar densamma. Den vackra mangårdsbyggnaden revs 1959. Trädgården har nu förfallit och huvuddelen av åkermarken är igenplanterad både i Södra och Norra Böle.

Sven Emanuelsson